

DEMOKRACIJA

Leto XI. - Štev. 4

Trst - Gorica 25. januarja 1957

Izhaja vsak petek

Madžarska Kalvarija Na Poljskem je zmagala treznost

Se nikoli ni razglaševal vladnega programa neke vlade tako odušila od ljudstva, kot je sedaj to slučaj na Madžarskem. Od proklamacije svojih političnih in gospodarskih zamisli dalje stoji Kadar nasproti zaključeni fronti celotnega naroda. Podprta ga komunistična partija, ki šteje komaj eno desetino nekdanjih članov, t. j. kakih 100.000, in je sovjetski divizije. Vsi napori režima, da si pridobi zaupanje ljudstva, so se do sedaj izločili. Zaman je vodil Kadar dolgotra ne razgovore z ostalimi političnimi skupinami, da bi si oskrbel sopotnike, ki bi razširili njegovo vladno in slepili Zahod, da stoji za režimom ljudstva.

Trenutno sestavlja Kadarjevo vladno sedmo samo pet ministrov. »Kaj samo pet?« sprašuje madžarska ljudska zafrakcija in odgovarja: »Več jih ne na de m-

SOVRAZNIK DRŽAVE

sta v sovjetskem tanku. Dejstvo je, da režim doslej še ni našel sestega politika, ki bi bil pripravljen vladati na konicah sovjetskih bajonetov. In celo med petorico ni govora o kakšni enotnosti. V zadnjih dneh se je državni minister Muenich s svojo skupino stalinistov čedalje očitneje zrinil v ospredje. V vrstah zdemokratske komunistične partije pa so že nastale frakcije, ki se bolj ožije Kadarjeve temelje.

Da bi ljudstvo in Zahod presleplil z nekako »demokratizacijo«, sklicuje Kadar parlamentarno zasedanje za konec tega meseca. Ker pa je najmanj 130 poslancev nezanesljivih, bi jim pred tem rad odvezl mandate, kar je za rdečo diktaturo vsekakor lažje kot iskanje novih 130 zanesljivih namestnikov.

Ko je Kadar odlašal z objavo vladnega programa, je budimpeštanska zafrakcija tudi za to priložnost našla potrebno tolaženje: »Sveda traja precej časa, predno besedilo prevedemo iz rusčine v madžarsko.« In zopet vsebuje trditve čisto resnice. Kadar je razglasil prav tisto, kar je Moskva sklenila: vlada naj rdeča reakcija.

Kmete že spet silijo v kolhoze, politično sestavljajo razvpiti morilci AVO. Preki sod postuje dalje in nadaljuje s terorističnimi obsodbami. Gonja na vse tiste, ki so sumljivi simpatizirali »protirevolucije« v polnem zagonu.

Madžarska, pripoveduje najnovejša budimpeštanska zafrakcija, je dosegla idealno stanje komunizma, kakršno si je zamislil Lenin: država je odpravljena, partija razpuščena, ljudstvo dela samo še po nekaj ur na dan in poleg tega ima v rešnici vsakdo dovolj...

Ustoličenje Eisenhowerja

V ponedeljek so v Združenih državah slovesno zaprignili in nato ustoličili generala Eisenhowerja, ki je tako začel svojo drugo poslovno dobo, potem ko je bil jeseni s tako veliko večino vdruživ izvoljen za predsednika Združenih držav. Takoj po prisegi se je razvila običajna parada. Spreved bil dolga nad 9 kilometrov. Pred Kapitolom in po glavnih washingtonskih ulicah mu je prisostvovalo 700.000 ljudi. Po trkih in ulicah, skozi katere se je pomikal, so bili postavljeni simbolični slavoloki. Pri slovesnosti je sodelovalo tudi 120 odlikovancev s kongresno častno medaljo, ki je najvišje ameriško odlikovanje. Na čelu spreveda pa je bilo, kakor to zahteva tradicija, zastopstvo države Delaware, ki je prva odobrila še zdaj veljavno ustavo Združenih držav.

Slovesnost je bila nadvse razkošna in številne množice gledalcev so ponovno izpričale svojo privrženost generalu Eisenhowerju.

Predsednik Eisenhower je imel po slovesni prisegi govor, v katerem je poud-

ril, da je svobodni svet trdno odločen postaviti se po robu komunizmu in preprečiti nova komunistična zavojevanja. Komuniste je obtožil, da razdvajajo svet in zaslužujejo narode, ki radejo pod njihovo oblast. Poklonil se je hrabrosti madžarskega ljudstva ter je znova potrdil, da bodo Združene države pomagale narodu, ki hočejo ostati svobodni. Izrekel je željo po prijateljstvu z ruskim narodom ter po uveljavljanju in spoštovanju mednarodnih zakonov.

Ultimat Izraela

Glavna skupščina OZN je pretekli teden, na predlog afro-azijskih držav, sprejela sklep, s katerim nalaga glavnemu tajniku Hammarskjöldu, da mora od Izraela doseči, da bo le-ta v petih dneh zapustil področje Gaze in Akabskega zaliva, v katerem se še zadržujejo njegove čete. Sklep je bil odobren s 74-imi glasovi. Zanj so se izrekle tudi Združene države in Velika Britanija. Samo dve članici sta glasovali proti. To sta bili Francija in Izrael. Dve drugi sta se vzdržali.

V Tel Avivu pa je predsednik Izraela, Ben Gurion, poudaril, da Izrael ne bo sprejel nobene resolucije Združenih narodov, ki bi bila proti njemu, pa naj Združeni narodi še tako pritiskajo.

Živahna diplomatska aktivnost politikov na Srednjem Vzhodu

Preteklo nedeljo je kralj Saudove Arabije odpotoval iz Neaplja na uradni obisk v Združene države, kjer bo imel razgovore s predsednikom Eisenhowerjem. Kralj, ki potuje na ameriskem prekomorniku »Constitution«, je prispel v Neapelj iz Kaira, kjer se je sestal z egipčkim predsednikom Naserjem, jordanjskim kraljem in sirijskim ministrskim predsednikom. Zato je tudi napovedal, da bo skušal predsedniku Eisenhowerju razložiti skupno arabsko stališče. Kakor znano so se omenjeni arabski glavarji na kairski konferenci izrekli proti Eisenhowerjevemu načrtu, ker menijo, da na Srednjem vzhodu ni nobene praznine, ker je arabski nacionalizem dovolj močan, da zagotovi neodvisnost prizadetih držav.

Medtem ko potuje kralj s temi namerami proti Združenim državam, pa vse kaže, da bodo Združene države v bodoče zavzele proti Naserju vsaj opreznost, če že ne ostrejša stališča. Vodilni ameriški dnevnik »New York Times« je že označil Naserja za »Hitlerja ob Nilu«. S tem je sicer samo ponovil Edenove besede, vendar je to značilno. Ameriška vlada je po tem tolaženju še vedno odločena, da bo spoštovala vrhovnost Egipta, a po drugi strani hoče tudi upoštevati upravičene zahteve Izraela, Francije in Anglije po primernih jamstvih. Dejstva so doslej namreč pokazala, da Naserja s samim po-

Poljske volitve - Posrečen akrobatski čin, ki odlaga zgodovinske odločitve

V nedeljo 20. t. m. so bili Poljaki poklicani na volišče, da izberejo člane nove posanske zbornice. To niso bile popolnoma demokratične volitve v zahodnem smislu. Poljaki se na njih niso mogli izreči za odpravo komunizma, za uveljavljanje socialnega in političnega reda, ki bi bil bistveno drugačen od dosedanjega. Na izbiri so imeli samo kandidate, katere jim je predlagala edina in enotna lista Gomulkove Narodne fronte. Edini način, s katerim bi lahko izrazili svojo drugačno voljo, bi bila volilna abstenenca ali pa črtanje z volilnih list vseh komunističnih kandidatov. Toda poljski volivci so pravilno presodili, da bi to imelo za posledico intervencijo Sovjetske zveze, podobno, kakor se je to zgodilo na Madžarskem v trenutku, ko je Nagy popustil več kot je to ugačelo Kremlju.

V izbiri med ohranitvijo in potrditvijo Gomulkovega narodnega komunizma ali sovjetsko zasledbo in povratkom oblasti stalinističnih elementov so se modro odločili za prvo. Od skupno 17 in pol milijona volivcev jih je glasovalo 95 odstotkov, tako da abstenence tako rekoč ni bilo. Od oddanih glasov pa je dobila Gomulkova Narodna fronta, v kateri so zastopani komunisti, kmetijska stranka in

demokrati, 85,5 odstotka, neodvisni kandidati, ki so sicer tudi bili sprejeti na enotno listo, pa so dobili 14,5 odstotka glasov.

Zmaga Gomulke je torej popolna. Vsi člani njegove vlade so na novo izvoljeni narod se je izrekel za njegovo politiko. Odpadel je razlog za morebitno intervencijo Sovjetske zveze, ki se je bala, da bi prevladali radikalnejši protikomunisti. Sem Gomulka je v svojem volilnem okrožju dobil skoro vse (točno 99,5 odstotka) glasove. Značilno pa je tudi, da je bil v istem okrožju izvoljen tudi neodvisni kandidat, arhitekt Kriniewicz, kot tretji pa katoliški pisatelj Zawieski, ki je nedavno ustanovil novo organizacijo takih imenovanih naprednih katoliških izobražencev. Z liste, na kateri je bilo 723 kandidatov, je bilo izvoljenih 459 poslancev, od teh jih je nekaj nad polovico komunistov. V primerjavi s prejšnjim parlamentom so komunisti izgubili 40 poslancev, kmetijska stranka jih je pridobila 26 ter jih ima zdaj 116, demokrati pa so jih pridobili 12 ter jih imajo 37. Neodvisni so skoro podvojili svoje vrste, od 37 so skočili na 67 poslancev, med katerimi je 15 katolicov.

Volitve so potekle v popolnem redu.

Zanimanje zanje je bilo veliko, in v Varšavi so pred volišči že ob šestih zjutraj čakale vrste volivcev. Gomulka in drugi vodilni funkcionarji so dali drugim dober zgled ter so volili zelo zgodaj. Pri tem je Gomulka, katerega geslo je bilo, da bi »brisanje vladnih kandidatov pomenilo brisanje neodvisne Poljske«, odločil, da bi se podal v volilno kabino. Pred vso komisijo je glasovnico samo preganil in jo vrgel v žaro. Tako so storiili tudi drugi funkcionarji. Radio je to takoj razglasil in po podobnih zgledih, ki so se ponavljali tudi v manjših središčih, se pač ne smemo čuditi, če se je samo nekšnih 10-15 odstotkov volivcev poslužilo volilne kabine, v kateri so lahko uliti tudi ne-črtali posamezne kandidate. Med temi je bil tudi poljski primas, kardinal Wiśniewski, ki je šele nato oddal svojo glasovnico. Vendar se je večina volivcev zavedala, da sledi odhodu v volilno celico vsaj sum, da je dotičnik protirežimovsko razpoložen in zato so se temu izognili, čeprav niso oblasti izvajale v tem smislu nobenega pritiska, kakor sploh niso nikogar silili na volišče.

Mnogi tuji opazovalci pripisujejo to pasivnost poljskih volivcev, ki so z ogromno večino enostavno odobrili vladne liste, bolj nepoznavanju demokratičnih metod kot strahu pred morebitnimi vladnimi povračilnimi ukrepi. Mi pa bi rekli, da dokazuje to obnašanje prav nekaj nasprotnega, namreč veliko zrelost poljskih žena in mož, ki niso hoteli, da bi s brisanjem vladnih kandidatov dali Sovjetom priložnost za podobno intervencijo, do kakršne je prišlo na Madžarskem. Tako je poljski narod tudi na teh volitvah, podobno kakor pri lanskih demonstracijah, s katerimi je izsilil umik stalinistov, ne da bi zahteval več, kot se je dalo v tistem trenutku doseči, ponovno dokazal visoko stopnjo svoje realistične politične zavesti, kar mu priznava tudi vsi zahodni državniški in opazovalci.

Gomulkova zmaga ne prihaja nepričakovano, posebno po tem, ko je Gomulka na predvečer volitev še enkrat z dialektičnimi besedami in brez oledenjanja predložil poljskemu narodu, kaj čaka Poljsko ob drugem letu volilnih izidih. Da bi dosegel zaželen učinek, je moral Gomulka trgetati nekaj zelo nevarnega: moral je položaj Poljske in svoj lastni prikazati takšen, kakršen je v resnici. In prav zaradi tega je moral dejansko vrednost volitev močno znižati.

Njegovo dramatično rotenje kaže, da se Gomulka prav dobro zaveda, da je ljudska večina sicer pripravljena, da mu izreče osebno zaupanje, da pa ta večina v duši čuti in misli protikomunistično in protisovjetsko. Obenem pa je Gomulka tudi priznal, da si Poljska danes ne more dovoliti, da bi ta ljudska večina izrazila svojo dejansko voljo.

Poljske volitve zato ne bodo prepričale niti Poljakov, niti Sovjetov. Veliko odločitev so te volitve samo odlagale na nedolgočas. Sovjetov volilni izidi ne bodo zapeljali, prav tako tudi ne bodo premotili poljskih protikomunistov, ki so svoje glasove iz državnih koristi oddali tako in ne drugače. Vsakdo na Poljskem ve, kaj lahko pričakuje od nasprotnika.

Tako so poljske volitve akrobatski čin na vrvi, ki se je sicer posrečil, ki pa nikakor ne pomeni, da se je položaj na vrvi kakor koli spremenil.

Prvi nabori v Zahodni Nemčiji

V Zahodni Nemčiji je šlo pretekli ponedeljek na nabor prvih 100.000 mladeničev letnika 1937. Ti bodo prvi obvezni vojniki nove nemške vojske, v kateri so služili do zdaj samo prostovoljci. Doslej je samo 328 mladeničev izjavilo, da vojaška služba nasprotuje njihovemu prepričanju. Po zakonu so namreč taki oproščeni 12-mesečne vojaške službe, morajo pa zato opraviti 21-mesečno službo kot delavci.

Nemci so sprejeli z zadoščenjem na nabor imenovanje generala Speidla za poveljnika kopnih čet Atlantske zveze v Srednji Evropi. Med drugo svetovno vojno je bil Speidel v Afriki doleten marsalu Rommelu ter se je skupaj z njim udeležil zarote proti Hitlerju. Malo pred koncem vojne so Speidla aretirali. Po vojni je prevzel mesto profesorja za zgodovino na vseučilišču v Tuebingenu. To službo je opravljal, vse dokler ni zopet obtelel vojaško suknjo.

Tudi na Češkem se gibljejo

Češki delavci in rudarji so v številnih podjetjih in rudnikih pričeli s pasivnim odporom v znak solidarnosti z madžarskim delavstvom. Proizvodnja premoškega se je občutno znižala, komunistična vlada pa se zama trudi, da bi odpor zloмила.

Novi sovjetški atomski razstrelitev

V nedeljo je ameriška komisija za atomsko energijo objavila poročilo, iz katerega je razvidno, da so Sovjeti prejšnjo soboto povzročili atomsko razstrelitev.

Slovenski javnosti v vednost

Podrejeni organi v državni odnosno občinski službi so se pri poizvedbah ob priliki raznih prošenj, n. pr. za potni list, za trgovsko odnosno obrtno dovoljenje itd., informirali pri hišnikih, pri sosedih in tudi pri strankah samih, če govoré v družini slovenski, če pošiljajo otroke v slovenske šole i. p.

Ker je slovenski jezik zaščiten po ustavi kot jezik manjšine in ker so šole s slovenskim učnim jezikom državne šole z enakimi pravicami kot italijanske, je pomenilo tako poizvedovanje na eni strani: kršitev enakopravnosti državljani, ki so pred zakonom vsi enaki, ne glede na njihov jezik, pokolenje in veroizpoved. Na drugi strani je tako nezakonito postopanje podrejenih organov vzbujalo pri Slovencih vtis, kakor da so oni državljani drugega razreda, kakor da je govoriti slovenski ali pošiljati otroke v slovenske šole pregrešek, in pri nekaterih je vzbujalo občutek, kakor da bi bili Slovenci manjvredni.

Zato je bilo treba nastopiti proti taki diskriminaciji, in Slovenska demokratska zveza je to tudi storila. Ne samo v »Demokraciji«, ampak tudi v tržaškem občinskem svetu je dr. J. Agneletto obrnil pozornost državnih in občinskih oblasti na to nedemokratično postopanje s strani podrejenih službencev.

Posredovanje ni bilo zaman! Najvišji predstavnik državne oblasti v Trstu je izjavil, da nima noben poizvedovalni organ pravice spraševati in poizvedovati, ali se v tej ali oni družini govori slovenske, ali ta ali ona družina pošilja otroke v slovenske šole. Izjemo tvorijo le primeri, kjer je šlo za opante, ker zakon izrecno predpisuje ugotovitev občevalnega jezika. V vseh drugih primerih je tako poizvedovanje protizakonito in prepovedano! Ako bi se kak organ spozabil in še poizvedoval o jeziku in o šoli, naj se tak postopek naznani, da višja oblast lahko proti njemu postopa.

To priobčujemo v znanje vseh Slovencev in Slovanov na Tržaškem.

puščanjem ne bo mogoče pripraviti do zmernosti. Omeniti pa je treba tudi najnovejšo razlogo, po kateri sklepi kairske konference, katere bo pri Eisenhowerju zdaj branil in uveljavljal kralj Saudske Arabije, niso v tako ostrem nasprotju z Eisenhowerjevim načrtom. Trije arabski državniški so res rekli, da na Srednjem vzhodu ni praznine, ker jo je izpolnil arabski nacionalizem, ki jamči neodvisnost tamkajšnjih držav. Toda na drugi strani niso rekli, da ne bi zaprosili za pomoč, če bi ta neodvisnost vkljub temu bila ogrožena. Eisenhower pa tako in tako zahteva pooblastilo za uporabo ameriških vojaških čet, samo če bi prizadete države to zaprosile.

V Kairu so preteklo soboto podpisali tudi drugo važno pogodbo. Egipt, Saudska Arabija in Sirija so se z njo obvezale, da bodo prihodnjih 10 let dajale Jordaniji letno podporo v vrednosti 22 in pol milijarde lir. Stem bodo deloma nadomestile podporo, ki jo je Jordanija doslej prejela od Velike Britanije. Jordanija bo tako lahko pretrgala svoje zavezništvo z Veliko Britanijo in bo odsej vodila politiko dosledne arabske solidarnosti. Pogajanja za razveljavljanje angleško-jordanjske pogodbe bodo začela prihodnje dni.

Z odpadom Jordanije je Velika Brita-

nija vsekakor izgubila še eno dragoceno postojanko na Srednjem vzhodu. V Jordaniji so namreč velika britanska vojaška, posebno letalska oporišča. Te bo zdaj treba odpraviti. Predvidevajo pa, da bo Velika Britanija na pogajanjih z Jordanijo skušala rešiti vsaj, kar se rešiti da, da se ne bo upirala izpremembi pogodbe, in da si bo v bodoče skušala ohraniti vsaj jordanjsko prijateljstvo. Podpora, ki jo bo Jordanija dobivala od arabskih držav, je namreč po svoji vrednosti približno za eno tretjino manjša od podpore, ki jo je dobivala od Velike Britanije, in nikjer ni jamstva, da bo ta podpora dotekala tako redno kakor je dotekala britanska. Zato je še vedno odprta možnost, da tudi Jordanija ne bo hotela popolnoma zapreti vrat z Veliko Britanijo.

Takšen je razvoj v arabskih državah, ki se šele sedaj, ali pa so se komaj nedavno otrese evropskega vpliva. V turški prestolnici Ankari pa je bila v nedeljo konferenca štirih vedjih muslimanskih dežel, ki so članice Bagdadske pogodbe, torej obrambnega sistema, pri katerem sodeluje tudi Velika Britanija in uživa obenem podporo Združenih držav. Udeležili so se je vladni nečelniki in zunanji ministri Perzije, Iraka in Turčije. Prvi seji je predsedoval predsednik turške republike, prisoten pa je bil tudi irski knez-namestnik, ki se pripravlja na odhod v Združene države. Tako bo predsednik Eisenhower po Saudovem obisku slišal tudi mnenje drugih arabskih dežel, ki gledajo na položaj na Srednjem vzhodu precej drugače kot njihovi razgreti arabski bratje ob Nilu in Palestini. Predvsem se zavedajo neposrednosti in stvarnosti komunistične nevarnosti, oziroma širjenja sovjetskega imperializma.

V soglasju s tem so članice bagdadske pogodbe na svoje sestanku sklenile, da bodo v celoti podpre Eisenhowerjev načrt za Srednji vzhod in so pozvale Združene države, naj se zavzamejo za sklenitev miru med Izraelom in arabskimi državami ter za zagotovitev svobodne plovbe skozi Sueški prekop.

Aretacije v Gornjem Poadižju

Varnostne oblasti so v Gornjem Poadižju aretirale 15 mladeničev, ki so jih obtožili izvajanja atentatov z dinamitnimi bombami in peklenjskimi stroji. Varnostni organi so tudi odkrili, odkod so mladeniči to razstrelivo dobivali in kje so ga hranili. Nekateri aretiranci so že priznali svojo krivdo. Pripadajo nemški narodni manjšini.

Nov uspeh ameriškega letalstva

Trije ameriški reaktivski bombniki vrste B 52 so postavili novo prvenstvo v poletu okrog sveta. V 45 urah in 19 minutah so preleteli celotno progo. S tem so zmanjšali na polovico čas, ki ga je 1. 1949 potrebovala za podobno pot skupina letelčih veletrdnjav.

Bombniki so leteli preko Nove Zemlje, Saudske Arabije, Indije, Ceylona, Filipinov in Guama. Na Malaki so imeli vaje v bombardiranju v dokaz, da ameriško letalstvo lahko napade katero koli točko na svetu.

Vso pot so opravili brez vmesnega pristanka. Bencin so jim kar v zraku dobavljale letelčne cisterne »TC 97«.

VESTI z GORIŠKEGA

Otvoritev pokrajinskega sveta

Dr. Sfiligoj je pozdravil po slovensko, Černe je to ož gosol za „nacionalizem“, ki mu je treba napraviti konec

V soboto 19. t. m. se je vršila prva seja goriškega pokrajinskega sveta, katerega se je udeležil tudi naš svetovalec dr. Sfiligoj.

Sejo je otvoril prejšnji predsednik dr. Angelo Culot, ki je govoril o delovanju prejšnjega in nalogah sedanjega pokrajinskega sveta. Proslavil je spomin umrlega Toscaninija in vsi svetovalci so pri tem vstali.

Nato je mesto predsednika seje prevzel najstarejši svetovalec, demokrstan dr. Marin, ki je preselil prvi točki dnevnega reda, to je k volitvam predsednika. Sedaj se je oglašil k besedi demokratijski svetovalec g. Coccianni, ki je povedal, da bodo demokrati volni za predsednika dr. Culota, v odbor in namestnike odbora tudi samo demokratijske svetovalce. Pozdravil je vse svetovalce in podčrtal delovni program svoje stranke ter izrazil upanje, da bodo tudi svetovalci vseh drugih strank sodelovali za skupni blagor province.

Za njim je dobil besedo dr. Sfiligoj, ki je najprej pozdravil v slovenski in italijanski. »Pozdravljam vas provincialni svet, kot član slovenske jezikovne manjšine, pozdravljam ga v svojem materinem jeziku in upam, da bi bilo njegovo delo plodno in koristno.«

Takoj pri prvih besedah je kakih pet, od kakih trideset članov publike, zamrmralo: »Oj, o!« Tudi dva demokratijska svetovalca, Grigolon in gosja Colinelli, sta izrazila nezgodovanje proti dr. Sfiligojevemu nastopu.

Ko je dr. Sfiligoj pozdravil v slovenski, ne da bi se smatral prekinjenega, je nadaljeval v italijanski: »Pozdravljam sem provincialni svet najprej v svojem materinem jeziku. Kot pripadnik slovenske jezikovne manjšine sem se poslužil te svoje naravne pravice. Posluževal pa se je bom vedno in niti me pri tem ne bo mogel ustaviti. Ker pa so nam položili tu na mizo državno ustavo, bom prečital 2. in 3. člen, ki pravita, da republika priznava in jamči vse nekršljive pravice človeka in da so vsi državljani enake dostojanstvenosti ter enaki pred zakonom, ne glede na njihovo jezikovno pripadnost.« In še, da je naloga republike odstraniti vse zapreke gospodarskega in družbenega značaja, ki ovirajo razvoj človeške osebe in resnično udeležbo vseh delavcev pri politični, gospodarski in socialni organizaciji države s tem, da dejansko omejujejo svobodo in enakost državljanov.

Ko je dr. Sfiligoj to govoril, je vladala popolna tišina in videti je bilo, da je maršidko, ki je prej protestiral, ostal s povešeno glavo.

Nato je dr. Sfiligoj izrazil svoje priznanje nad izjavami demokratijskega svetovalca g. Cocciannija, kar zadeva program dela in njegovega izvajanja; zagotovil je, da bo s svoje strani, odnosno s strani svojega naslednika (ker misli on, ki je bil izvoljen tudi v občinski svet, obdržati le ta mandat in prepustiti provincialnega drugemu članu njegove skupine) delovanje odkritosrčno in složno. Tako upa, da bodo storili tudi vsi ostali svetovalci.

Poudaril je še protest goriških Slovencev.

cev p. o. i. vladnemu zakonskemu osnutku glede ureditve slovenskih vol in izrazi upanje, da bo parlamentarna komisija, odnosno poslanska zbornica tak osnutek sprejela v pravi obliki, ki na slovenske m. o. l. amci avtonomije, ki jim priteče.

Potem je dejstvo, da se Slovenska demokratska zveza že od leta 1941 n. n. o. bori za deželno avtonomijo s posebnim statutom in izrazil zadovoljstvo nad ugotovitvijo, da so se te želje in zahteve pridružile še druge stranke.

Tu se je dr. Sfiligoj pridružil izrazom zaovana predsednika dr. Culota zaradi smrti velikega Italijanskega dirigenta Toscaninija. »To izguba — je dejal dr. Sfiligoj — občutijo ne samo Italijani, ampak tudi Slovenci in sploh ves svet.«

Kar pa zadeva volitev predsednika in odbora je dr. Sfiligoj napovedal, da se v te volitve, ki zadevajo italijanske stranke, ne bo spuščal.

Komunisti Poletto je v svojem govoru podčrtal besede predsednika republike, Grochila, ki je menda v svojem govoru v Vidnu dejal, da je treba imeti avtonomijo prav z ozirom na zaščito pravic jezikovnih manjšin.

Tu se je dr. Sfiligoj pridružil izrazom, da je treba razprati preteklost teh krajev za boljše razumevanje sedanjega položaja. Misli je na položaj jezikovnih manjšin in njihovih pravic, ki jih je Avstrija priznavala in ščitila.

Mislovec Delpin je sicer priznal, da ustava govori o pravicah, vendar — je podčrtal — da govori tudi o dolžnostih, ki jih je treba vedno izvrševati. Pozabil

pa je na dejstvo, da je fašizem zahteval samo izvrševanje dolžnosti, to je tistih, ki jih je on hotel, ne da bi priznaval in spoštoval tudi osnovne pravice človeka, zlasti Slovencev.

Ko pa je imel besedo Tito-Togliattijev komunist Miladin Černe, je priznal pravico dr. Sfiligoja, da govori slovenski: »Toda tu je treba delati — je nadaljeval komunist Černe — in zato je temu nacionalizmu treba napraviti konec.«

S tem je komunist Miladin Černe priznal in potrnil to, kar Slovenska demokratska zveza in čas list skozi in skozi trdita, to je, da so se frontaši odpovedali sovinstvu, tudi samemu jeziku in ga jeli celo obsoati in napadati ter zmerjati za »nacionalizem«.

»Piccolo« pozdravlja z vsem veseljem ta Černetov napad na dr. Sfiligoja in sploh na slovenski jezik ter odkrito hvali Černeja.

Po končanih govorih svetovalcev so se vršile volitve. Za predsednika je bil izvoljen dr. Angelo Culot. V odboru pa so gg. dr. Polesi, dr. Chientaroli, dr. Marin in Zaretti. Namestnika pa gg. Grigolon in Fabrizio.

Da ne bo dvoma o protislovenskem nastopu Tito-Togliattijeva komunist Miladina Černeja, ponatiskujemo poročilo italijanskih listov v tej zadevi. »Piccolo« od nedelje 20. t. m. piše v naslovu: »Odv. Sfiligoi nastopa z govorom v slovenski, medtem ko Černe nastopa z besedo v italijanski in izjavlja, da dve narodnosti morata živeti skladno.« (L'Avv. Sfiligoi cominc'a a parlare in sloveno, mentre

Černe in iz lingua italiana dichiarando che le due nazionalità devono stare in armonia.)

V nadaljnjem poročilu pravi »Piccolo«: »Toda se oglašajo zastopniki progressivnih Slovencev, svetovalec Černe, in v posredni polemiki z odv. Sfiligojem pričinja govoriti v italijanski rekoč, da želi, da bi odbor delal naglo, z živahno dejavnostjo; zato mi ne bomo prinašali tukaj na dan določenih nacionalizmov, tudi ker je čas povedati jasno, da tukaj živita dve narodnosti, ki morata sodelovati in živeti skladno.« (Quindi il rappresentante degli sloveni progressisti, consigliere Černe, in diretta polemica con l'avv. Sfiligoi, ha iniziato il suo discorso in lingua italiana dicendo che è suo desiderio che la Giunta possa lavorare spedatamente, con fattivo ed alacre fervore; perciò noi certi nazionalismi non li tireremo fuori, anche perché è ora di dire chiaramente che qui vivono due nazionalità che devono collaborare e stare in armonia.)

V ponedeljek 21. t. m. pa je »Piccolo« takole pohvalil Černetu: »Bila je to gesta (Černetova, op. ur.) cenjena vrednost.« (E' stato questo un gesto di apprezzabile valore.)

»Gazzettino« od nedelje 20. t. m. pa piše v naslovu: »Odv. Sfiligoi pričinja govoriti v slovenski, toda titovski eksperiment svari, naj se ne vladajo na dan gotovi nacionalizmi.« (L'Avv. Sfiligoi esordisce in sloveno, ma l'esponente titista esorta a »non tirar fuori certi nazionalismi.«)

PRVA SEJA OBČINSKEGA SVETA

Ponovno izvoljen za župana dr. Bernardis - Jalove špekulacije „Piccola“

V sredo 16. t. m. se je vršila prva seja novoizvoljenega goriškega občinskega sveta. Na dnevnem redu so bile tri točke: potrditev izvoljenih, izvolitev župana, izvolitev odbora in namestnikov. Sejo sta se udeležila tudi naša svetovalca dr. Sfiligoj in dr. Kacin. Tretji naš svetovalec, dr. Birs, je še vedno bolan. Bil je namreč operiran in upamo, da bo kmalu ozdravel in že lahko zasedel svoje mesto v občinskem svetu.

To prvo sejo je otvoril in vodil dr. Ferruccio Bernardis, ki se je uvodoma spomnil tudi edinega odsotnega svetovalca dr. Birs in izrazil voščila za njegovo skorajšnjo ozdravitev.

Svet je brez ugovorov potrdil izvolitev vseh svetovalcev. Pri volitvah župana je dr. Ferruccio Bernardis prejel 27 glasov (demokratske in misovske) in je tako bil v tretji izvoljen na mesto župana. Saragatov socialist dr. Devetag je prejel 7 glasov, dr. Culot pa en sam glas. Stiri glasovnice so bile bele.

Sledile so volitve odbornikov in zatem še volitve namestnikov. Na mesto odbornikov je največ glasov prejel dr. Poterzio in bi mu pritrlo mesto podžupana. Pravi pa, da bo to mesto prepustil raje

dr. Digianantoniju, ki torej pusti mesto odbornika za šole. Vsi, župan, odborniki in namestniki, so sami demokrati.

Nihče od svetovalcev se ni ogasil k besedi. Morda zato, ker so vsi, tudi naša dva, pričakovali, da bo župan otvoril razpravo. Toda po izvolitvi dveh namestnikov je župan sejo naglo zaključil.

Se istega dne je »Piccolo« napovedal, da bodo verjetno padli ugovori proti potrditvi enega od slovenskih svetovalcev, ki da je bil obsojen zaradi delovanja proti državi in narodu. Ugovore pa je »Piccolo« napovedal iz moralnih ozirov, ker je vsekakor priznal, da je namigovane obsodba bila pregledana in razveljavljena po 16. členu ustave.

Toda nihče od svetovalcev ni niti takega ugovora stavil in izvoljeni svetovalci so bili brez slehernega ugovora ali opazke potrjeni. To dejstvo je zelo značilno, ker take ugovore kuje le goriško uredništvo »Piccola« in pri tem samo razkriva svojo nevednost.

Prejsem je treba poudariti, da je tiho obsodbo izreko zloglasno fašistično Posebno sodišče. Državni odvetniški svet je po vojni črtal iz imenika odvjetnikov

predsednika tega sodišča, Cristinija, in pri tem med drugim objavil tudi sledeče: »da je namreč predsednik fašističnega sodišča prejel pred razpravami in med razpravami ukaze in navodila od strani diktatorja (Mussolinija) ter da je že naprej, tudi cele tedne naprej, pripravil strelni oddelke za usmrtitev na smrt obsojenih antifašistov.« Tako so torej fašisti ubijali Slovence, še predno so jih so bili...

Toda sodba, ki jo je fašistično sodišče izreko proti znanemu slovenskemu svetovalcu, ni bila pregledana in razveljavljena po 16. členu ustave, ki njima predmetno s tem nič kaj opraviči, ampak od beneškega prizivnega sodišča, in to na zahtevo samega prizadetega slovenskega svetovalca. Beneško prizivno sodišče pa je pri tem ugotovilo — in tako stoji v sodbi tudi zapisano: »da je sodba Posebnega fašističnega sodišča nasprotovela običajnim pravnim in moralnim načelom (era in contrasto con i comuni principi giuridici e morali), in da so na odločitev fašističnega sodišča vplivali splošni politični razlogi, še posebej pa fašistični, z ozirom na odkrit predsedek proti slovenski manjšini v času vojne z Jugoslavijo.«

»Zaradi tega — nadaljuje sodba prizivnega sodišča — se sodba Posebnega sodišča mora smatrati kot očitno krivična (palesamente iniqua) in se torej mora razveljaviti.«

Tako je beneško prizivno sodišče našega znanega slovenskega svetovalca opravičilo, ker ni zagrešil dejanja (per non aver commesso il fatto).

Zimska pomoč

Za zimsko pomoč so profesorji slovenske gimnazije in liceja v Gorici prispevali 11.650 lir, profesorji slovenske nižje srednje šole 12.000 in profesorji slovenskega učiteljskega pa 7.900 lir.

Nesreča z granato

19-letni Renato in 13-letna Marija Suc, brat in sestra, iz Jamelj št. 21 sta se ponesrečila z granato v torek 22. t. m., ki se je raztreskala, ko sta nenadoma udarila po njej.

Prepeljali so ju v tržiško bolnišnico in upeti je, da ju bodo rešili.

Vzpenjača na Sv. Višarje

V Kanalski dolini so že začeli graditi vzpenjačo, ki bo vozila turiste iz Ovčje vasi naravnost na Višarje.

Posebno za Tržačane bo ta najkrajša pot za vzpon na priljubljeno romarsko točko, prebivalci Ovčje vasi pa si obetajo od nje povečanje turističnega prometa.

Državna pomoč za nakup semenskega krompirja

Na podlagi zakona št. 989 od 16. okt. 1954 prispeva tudi letos država pri stroških za nakup semenskega krompirja, in sicer 1500 lir za vsak sto.

Prošnjo za prispevek pa je treba vložiti na goriški provincialni kmetijski inšpektorat od 16. februarja.

Števerjanske novice

Kot je »Demokracija« že poročala, imamo za župana g. Hermenegida Podversca, za podžupana pa učitelja g. Cirila Terpiča. Drugi nas podžupan je g. Alojzij Hude. Namestnika v odboru sta gg. Orlando Pusnar iz Jazbin in Ivan Korsi iz Steverjanu.

Sporočamo, da bo koriera trajno vozila po Grojni iz Gorice v Steverjan. Naslovizvoljeni občinski zastopniki so namreč v tem oziru stopili v stike z Ribičevim podjetjem v Gorici in prosili za ohranitev te proge.

Pri Ribiju so jim zagotovili, da je zadnja prošnja že v Rimu in da ima o upanje na ugodno rešitev. S tem bodo urešene želje prebivalcev dolinega konca vasi, hkrati pa je tudi Kmetisko-delaška zveza zadovoljna, da bo tako naglo rešena ena njenih točk volilnega programa.

Prav tako je občinska uprava poskrbela, da se popravi ovinek pri Dvoru, ki je eden najnevarnejših v občini. Ovinček popravlja in širi Delovni center. Zupanstvo bi prosilo, da poskrbi še za luč.

V soboto 19. t. m. je v goriški bolnišnici pri Rdeči hiši umrl 47 let stari domačin Franc Knez. Bil je priden delavec in velik poštenjak.

Preostali sorodnikom naše sožalje.

NOVICE IZ SLOVENIJE

NASPROTNI GLASOVI

»Slovenski poročevalci« od 1. in 2. t. m. prinaša članek »Op novem letu«, ki ga je napisal Miha Marinko. Avtor članka, ki je eden od velikih rdečih polbogov Slovenije, povzdiguje v zaviti, s tujkami posejanih stavkih živahnost vsega družbenega življenja. »Ta živahnost — meni Miha Marinko — je že sama po sebi pozitivno dejstvo, ki odraža srž naše socialistične demokracije. Moremo reči, da to živahno vsesplošno razvijanje o aktualnih dogodkih in naših problemih, naplavlja na površino tu in tam tudi razna defetistična in pesimistična mnenja posameznikov, izraze malodušja in demagoških zahtev.«

Po teh Marinkovih besedah sodimo, da se vendar tudi v komunistični diktaturi ne dajejo glasovi korajžnih in pametnih ljudi, ki se držejo na dan z glasom kritike. Ker pa niso v skladu z Marinkovim komunizmom, jih ta seveda imenuje »defetistične in pesimistične ter malodušne in demagoške«.

DOLGOLETNE ZELJE CELJANOV SO SE URESNICILE

Ob navzočnosti raznih oblasti so v Celju odprli prometno nov most čez Savinjo. Most je dolg 89 metrov in širok 15. Ta most so zgradili s pomočjo republiškega sveta in pripadnikov JLA.

ODLOV ZAJCEV

Na odlovu živih zajcev, ki ga je organizirala lovška družba iz Nove Gorice, so ulovili 54 zajcev, od katerih bodo 40 izvozili v Francijo, ostale pa bodo prodali po Sloveniji v one kraje, kjer je občutljiva degeneracija zajčjega rodu.

NOVI VIRI PREMOGA IN ELEKTRIKE

V kolubarskem bazenu pri Vreoci so otvorili površinsko kopanje lignita. Premog bodo oplenitili tako, da bo dajal 4000 kalorij. Poleg proizvodnje 800.000 ton oplenjenega lignita bodo proizvedli tudi 1 milijon ton odpadnega lignita, ki ga bodo izkoristili v novi termoelektrarni, ki so jo zgradili v bližini vasi Veliki Grljeni. Če bo termoelektrarna delala v popolni zmogljivosti, bo dala na leto toliko električne energije, kolikor jo bodo dale leta 1957 vse ostale srbske elektrarne skupaj. Ta termoelektrarna bo mogla zadovoljiti skoro vse potrebe Beograda.

TEŽAVE V POMORSKEM PROMETU Z DALJNIM VZHODOM

Zaradi nemogočega izkoriščanja Sueškega prekopu so nastale v jugoslovanskem prekomorskem prometu z Daljnim vzhodom precejšnje težave. Tako je morala trgovska ladja »Avala«, ki se je nahajala v bližini Sueza, pluti okrog rti Dobro nade, druge ladje pa so dobile ukaz, naj se z Daljnega vzhoda ne vračajo domov, ampak naj vozijo med tamkajšnjimi državami.

SOLSKA PREOSNOVA

Komisija za preosnovno jugoslovanskega šolstva je sprejela osnutek zakona za preosnovno gimnazij. Po novem zakonu bodo srednješolci spet premlevali dialektično-materialistične dolgočasnosti, ki so v drugih komunističnih državah izkavle tak upor dijaštva. Izkušnje gotovih ljudi ničesar ne naučijo.

Agenzia „Ello“
GORICA - Via Mameli 8
Telefon 52-65

VAM PRESKRBI vsakovrstne dokumente, potne liste in konzularne vizume; STAVILJA prošnje in prijave; POSREDUJE v prevoznistvu in splošnih kupeljah.
URNIK: 9-12 in 15-18. — Ob sobotah popoldne in praznikih zaprto.

Spomenica SDZ za Goriško

II.

Nobenega dvoma ni, da ta ustavna izjava stremi tudi za priznanjem in jamstvom nedotakljivih pravic slovenskega človeka - italijanskega državljanu v okviru italijanske republike, pa naj bo posameznik ali pa posebna slovenska etnična skupina; tu gre tudi za to, da slovenski človek in njegova etnična skupina izpolnjujejo neodoljive dolžnosti politične, gospodarske in socialne solidarnosti.

Ko je tako zajamčila tudi vse nedotakljive pravice človeka - državljanu slovenskega jezika bodisi kot posameznika, bodisi v njegovi socialni zajednici, torej v etnični skupini, kateri pripada, proglašajo v svojem 3. členu, da imajo vsi državljani enako družbeno dostojanstvo in da so pred zakonom vsi enaki ne glede na jezik.

Ne samo to! V istem 3. členu ustava hode tudi, da republika odstrani vse tiste ovire, ki preprečujejo popolni razvoj človeške osebe in resnično udeležbo vseh delavcev (torej tudi delavcev slovenskega jezika) pri politični, gospodarski in družbeni organizaciji države s tem, da dejansko omejujejo svobodo in enakopravnost državljanov, seveda ne glede na jezik.

Duh in demokratična in človeška vsebina ustave je torej priznanje nedotakljivih pravic človeka - državljanu ne glede na jezik, zato da bi vsi državljani imeli enako socialno dostojanstvo in bili enaki pred zakonom.

konodaje zahtevam samouprave in decentralizacije.

Zato je tudi po besedilu in v duhu določb zgoraj omenjenih členov 2, 3 in 5. ustave treba razumeti in izvajati naslednji 6. člen ustave, ki slovesno potrjuje, da republika s posebnimi normami štiti jezikovne manjšine.

In te »posebne norme« za zaščito slovenske jezikovne manjšine se udeležujejo »v svobodnem poslovanju posebne oblike krajevne samouprave«, o kateri govori omenjena ministrska izjava z dne 11. julija 1945, v priznanju in jamstvu nedotakljivih pravic človeka - državljanu, torej tudi slovenskega državljanu, v enakem socialnem dostojanstvu in v enakosti pred zakonom vseh italijanskih državljanov ne glede na jezik, v popolnem razvoju človeške osebnosti, torej tudi osebnosti slovenskega jezika in končno v regionalni samoupravi s posebnim statutom po 116. členu ustave.

Zato določa ustava, da naj imajo vsi državljani enako družbeno dostojanstvo in da naj bodo enaki pred zakonom, določa svobodni, enaki in popolni razvoj človeške osebe.

Vse to pa zahteva ustava, da se izvrši v popolni samostojnosti človeka, bodisi posameznika, bodisi družbenih zajednicah, v pravih prilagoditvah načel in metod zakonodaje, zahtevam avtonomije in decentralizacije.

Na osnovi teh demokratičnih in človeških načel ustavnega pisma zahtevajo Slovenci v goriški pokrajini preko Slovenske demokratske zveze, da naj se vse šole s slovenskim učnim jezikom potrdijo v njihovem sedanjem samostojnem poslovanju. Istočasno izjavljajo, da so odkrito nasprotni ustanovitvi vzporednic na šolah z italijanskim učnim jezikom. V

tem vidijo morda nenačrtno hoteno sredstvo za počasno in postopno raznarodovanje, tisto raznarodovanje, katero je hotel fašizem izpeljati odkrito in nečloveško in katero je odločno obsodila najprej ministrska izjava, potem pa ustava, ki hoče to krivico popraviti z obljubo svobodnega življenja in razvoja, popolnega priznanja, jamstva in spoštovanja nedotakljivih pravic jezikovnih manjšin. Vzporodnice pa bi ne mogle nuditi nobenega jamstva za svobodo in za kulturni razvoj italijanskih državljanov slovenskega jezika.

Slovenci v goriški pokrajini zahtevajo od Italijanskega ljudstva, katero dostojno in plemenito zastopajo državni poglavar, vlada, posamezni ministri in obe zbornici, popolno priznanje in jamstvo svojih nedotakljivih pravic ter uživanje istih in svobodni kulturni razvoj svoje etnične skupine v samostojnih šolah.

Ob tej priliki moramo primerno poudariti, da se v šolah s slovenskim učnim jezikom uspešno poučuje italijanski jezik po ministrskih učnih načrtih, tako da je italijanska kultura, katero Slovenci cenijo in spoštujejo, prisotna tudi v teh šolah.

Treba je omeniti tudi, da so šole s slovenskim učnim jezikom samostojno obstojale in poslovale že v časih Avstrije. Uničili jih je potem fašizem, na novo pa jih je odprla Zavezniška vojaška uprava. Italijanska vlada jih je do sedaj ohranila.

Ne zahtevamo torej nič novega in nič, kar bi povzročalo zaskrbljenost, temveč samo zakonito priznanje že obstoječega ali že prej obstoječega dejstva. S tem bi šole s slovenskim učnim jezikom prilagodili čisto natančno določenim ustavnim normam in spoštovanju človeških pravic ter pravic slovenske etnične skupine v Italiji.

(Konec prihodnjic)

Kramljanje o gledališču

PRED PRICETKOM

Ta trenutek so menda že mnogi poskušali popisati. Ostaja pa nepopisljiv. Ljudi v dvorani zamirajo. Cviljenje in ropotanje sedežev se enkrat zavneji s posebnostjo sastoja. Nekaj produktivnih pokasljavanj in hrkanj zleti pod strop. Nenadoma zavlađa polna tišina. Zastor se dvigne.

Prav ta trenutek odkrivanja odrja je magičen. Najbolji sretni utripi našega pretresa, ves organizem. Morda je to edna senzacija, na katero se človek lahko zanese. Vse je se odprto. Nekako predveselje, ki pa že spada k samu stvarjenju. Prizor odkriva svoje veke, spregovoril pa se ni. Kocki sta premešani in tudi dvigljenji; vsak trenutek se bosta zatokljala.

To kolebajoče stanje, ta hip, ko se umagamo pravi, da k zadetju, ko je negotovost ali bo zavlađa veličnost ali ogabnost, zmaga ali pomolovanje, to je najbolj napet, najbolj produktiven in pričevni nepovratni trenutek gledališkega večera. Za sekundo obstanejo vsa srca. Kdor v tem trenutku ne občuti iste otroške blaženosti, ki jo spremlja vsak pričetek otroške igre, ta bi morda bolje storil, če bi ostal doma. Sreča spreminjanja je pri takem človeku razpisno razmetavanje.

ZAMUDNIKI

Prav tisti, ki se najbolj trudijo, da ne bi vzbudili pozornosti, najbolj vznemirijo tišino. Pravkar se je spustil po odski skakanici prvi dialog. Tedaj tiho zavijajo vrata. Svetlobni žarek se ukrade skozi špranjo. Dve sencji se tiho vlačita ob steni in obstaneta. Vsi vedo, kaj se dogaja.

Kljub temu se vse oči obrnejo tja. Prizor, kjer je junak storil svoj prvi, bleščeči korak, puščajo izdajalsko na sedilu. Tam se sedel lahko že krepko naveljavajo v svojem umetniškem ustvarjanju. Nakrst, Sancier, Droleve, Starešini in drugi umetniki obeh splošnih omenjavarjavajo božanske besede pesnikov — vse to pa ne pomagajo!

Vse te tam na odru sta odrinila gošpa Rika in njen mož, ki sta zakasnila vstajanje in se sedaj vsa v zadregi stiskata ob steno in skilla po svojih sedežih. Kako krhke je svet mlinih balončkov, ki se raztresajo ob najmanjšem pihjanju!

KADILCI NA ODRU

Ne vem, če se tudi vam tako dogaja. Dobroživek na odru izvleče cigareto. Seveda jo bo prižgal z elegantnim in kolkovanim vžigalnikom. Kreše po njem, da vam je v tem trenutku prav vrašanje v tem hipu je, ali se bo vžigalnik vžgal ali ne. Predmet, ki je tako oddaljen od umetnosti, tehnična priprava svet utvare in podere vse komunističke napetosti. Ali bo vžigalnik upalil? In če ne — kaj bo storil ubogi dobroživek? Ali bo dovolj prisoten, da preigra to neumno, tehnično muhavost?

To so trenutki, ki kar sovražne napetosti. Vedno se mi zdi, da se gledalci kar oddaljujejo, če se vžigalnik resnično upali. Tako se lahko vrnejo nazaj k igri. Kretanja se spet postavljena na utvaro.

VRATA NE LOPUTAJO

Odrska vrata so nena. Užaljeni ljubimec zapušta sceno z vso jezo. Seveda zaloputne vrata za seboj. Ali ta vrata ne lopejo, pač pa napravljajo strahotno klika, ki je naravnost v zasmeš junakov? Pri najboljših odskih vratih slišimo kvečjemu le »klake«, ampak tako kot počijo vrata doma, ko jih zaloputne mož ob prisojenju mineštri, tako ne počijo nobena odrska vrata.

PISMA

Tudi kadar igrajo pisma na odru vžgo vlogo, nas zapusti utvara. Kaj je v resnici zapisano na zvitem pergamentu? Ničesar. Igralec pozna besedilo na pamet?

POD ČRTO

KREPOSTI IN VRLINE komunizma in rdečih tiranov

IV.

Vem, vi bi radi briljirali z velikimi besedami, ga je prekinil Stalin nejevolno. Vse to je narobe in popolnoma pogrešno, ker je taka federacija popolnoma nemogoča. Dimitrov je sedel vse polnosten sam vase. Kaj je nastalo iz moza, ki je v Lipskem postavil po robu Hermannu Goeringu na procesu o požigu berlinskega parlamenta?

Tako je potekalo »razpravljanje« ure ure. Stalin je zmerjal svoje solarke kot vsake paglavce. Zaenkrat je še diskutiral kot namišljeni papež z namišljenimi kardinali. Ali tisti, ki ga je hotel prikazati za glavo, se mu je izmuznil: Na konferenci 10. februarja 1948 je prišel Stalin do zaključka, da bo treba proti Titu uporabljati ostrejša sredstva. Njega je smatral Stalin smatral za kolovodjo opozicije. Tako je pričela živčna vojna.

Na sprejemu v Tirani na dan Rdeče armade se je sovjetski odpravnik poslovil napiti na čast Tita. Končno je le popustil in izjavil: »Pijem na zdravje Tita le pod pogojem, da je za enotnost demokratskega bloka.«

Stalin je najprej postavil Tita pod gošpinski pritisk. Upiral se je obnoviti vojvodske pogodbe za leto 1948. Jugoslovansko gospodarstvo je obviselo v zraku. Tito je mobiliziral svoj Centralni komitej tam so obravnavali nov položaj. Podprli so ga vsi, ker je zelo spretno manevril s argumenti. Samo en nasprotnik je bil prisoten: Zujevič. Vendar je bil ta ze-

Ali pa si je lenobni sluga napisal na papir tudi še nekaj svojega besedila?

Odrska pisma so vedno obremenjena z globokim vznemirjenjem. Rad bi poznal gledališkega gledalca, ki ne bi bil radoveden, kaj je v resnici v pismu napisano.

LJUBEZEN

Objemanje, poljub in ljubezenski prepirl. Vsakdo ve, da je vse to inscenirano in igrano. In vendar, četudi zahajamo že desetletja v gledališče, se vedno še presenečamo s tišim vprašanjem, ali obema na odru ne prija tudi zasebno in osebno takole ljubimkanje. Ali so vsi ti poljubi v resnici zgolj umetni?

ZASTOR PADE

To je trenutek tišine. Zastor se pregrnil sceno. Velika, pestra igra odraslih je pokrita in za ta večer končana. Rodovitni trenutek, na katerega se dvorana še ni pripravila; še preden se je odločila za plokanje ali življenje; ta trenutek je poln čudovite negotovosti.

Tedaj udari motilec tišine dlan drugo ob drugo, drugi se mu pridružijo, končno poka vsa dvorana. Gledalci, ki so doslej sprejemali, plašujo protivrednost. Dvorana valovi v nemiru; v glasovih je kar nasilna, saj zahteva še enkratni prikaz igralcev.

Samo so ti igralci sedaj mrtve lutke, ki se smehljajo in priklanjajo. Ničrednež in plemenitaš, sovražnik in prijatelj, živilec in užaljeni, slepar in osleparjeni, vsi ti stoje tu, včasih celo v zadregi. Vendar ta skupnost, ki je združila gledalce z igralci, to trepljanje po ramenih (Nadaljevanje na 4. strani)

*Arturo Toscanini

Bliskovito se je razširila novica, da je kulturni svet izgubil svojega največjega dirigenta — morda največjega vseh časov. Čez nekaj tednov, 25. marca, bi Arturo Toscanini doživel 90 let svoje starosti. V taki starosti dobi smrt ne nastopa nepričakovano, vendar je smrt tega čudovitega umetnika pretresla ves kulturni svet.

Arturo Toscanini je služil umetnosti vse do svojega 85. leta starosti. Po skoraj sedemdesetih letih umetniškega snovanja je Arturo Toscanini odločil taktirko.

Rojen je bil 25. marca 1867 v Parmi, kjer se je že v zelo mladih letih posvetil glasbi. Na konservatoriju svojega rojstnega mesta si je izbral za glavni instrument čelo. Ni se izpolnil dvajset let starosti, ko je z neko operno skupino odpotoval na turnejo po Južni Ameriki. V Rio de Janeiro ga je poljubila sreča in vtisnili na nezbrisni pečat vsemu njegovemu nadaljnjemu umetniškemu življenju. Tu je namreč nenadoma zbolel dirigent, in za dirigiranje Verdieve »Aida« je vskočil Arturo Toscanini. Mlad začetnik je dirigiral eno izmed grandioznih opernih del — na pamet. S tem je razodel svetu svoj fenomenalni spomin. Na pamet je dirigiral tudi vseh ostalih sedemdeset let.

Po uspehu v Rio de Janeiro je deset let dirigiral v Operi v Turinu. Leta 1898 pa je prestopil prvi evropski umetniški hram, milansko »Scala«, kateri je daroval vse svoje neizmernе umetniške sile. Po nadaljnjih desetih letih je bil že za dirigentskim pultom metropolitanske Opere v New Yorku.

Poleg najvišjih umetniških kvalitiet je genija odlikovala trdna in nepokupljiva značajnost. Medtem ko se je toliko umetnikov udingalo diktatorskim strahovladam zaradi denarja ali časti, je Arturo Toscanini ostal neizprosno značajnež. Ko je l. 1921 prevzel umetniško vodstvo milanske »Scala« in mu je fašizem obljubil

(Nadaljevanje in konec članka Milovana Djilasa)

V kolikor bi madžarska revolucija imela za posledico ne samo uvedbo politične demokracije, pač pa kakor izgleda tudi ohranitev državne lastnine, odnosno socializacije težke industrije in bankirstva, v toliko bi ta preobrat silno vplival na vse komunistične države, vključno s Sovjetsko. S tem bi praksa potrdila, da totalitarizem ne samo, da ni nujen za rešitev delavstva pred izkorščanjem, oziroma za »graditev socializma«, pač pa da služi samo kot preteza za njegovo uveljavljanje s strani birokracije in njene gospodovanja.

Proti madžarski revoluciji nastopa Moskva ne samo iz zunanjih, pač pa tudi iz notranjih razlogov. Če je jugoslovanska revolucija, oziroma jugoslovanski narodni komunizem, razkrinkal zavojevalnost Moskve s pomočjo komunizma, grozi madžarska revolucija, da razkrinka notranji sovjetski stroj kot totalitarno gospodovanje nekere novega izkoriščevalnega razreda politične oztroma partijske birokracije.

V kolikor bodo to revolucijo branili pred sovjetsko intervencijo, bo Moskvi težko prikrivati svoje lastne notranje nasprotosti z zunanjimi osvajanji in s svojo »svetovno mislo«. Sovjetski stroj se bo moral nujno umakniti v svoje narodne meje, in samo v teh mejah se bodo sovjetski državljani lahko ukvarjali s svojimi lastnimi položaji in svojimi lastnimi usodi. Pa ne samo državljani, pač pa predvsem voditelji, vsaj v začetku. Ti voditelji se bodo cepili na razne skupine, ki se v zaprtem krogu ne bodo več med-

sebojno pobijale, pač pa bodo prisiljeni potegovati se za naklonjenost množice. S tem bi pričelo tudi v sami Sovjetski nekaj novega.

Napad Izraelcev, Velike Britanije in Francije na Egipt ne more za večno zavračati pozornosti javnega mnena od dogodkov na Madžarskem in v Vzhodni Evropi, čeprav bi mogel opogumiti na revolucionarje in na najbolj napadalne sile v Sovjetski za obračun z madžarskim narodom in z osvobodilnimi gibanji v Vzhodni Evropi. V Vzhodni Evropi se spreminja ljudska zgodovina, tam je tudi njena težišče.

Moskva in na svoj način tudi ostali komunistični dežele so postavljene pred izbiro, pred kakšno se niso bile nikoli.

Komunistične vlade vzhodnoevropskih dežel se bodo morale odločiti od Moskve ali pa bodo zapadle v še večjo delansko odvisnost od nje. Tej izbiri se ne bo mogla izogniti nobena izmed njih, niti Jugoslavija. Niti v prvem, niti v drugem primeru ne bo mogoče ustaviti gibanja množice, pa na gre pri tem že za jugoslovansko-poljsko ali za madžarsko varijanto. Na verjetnost pa je mešanica prve in druge.

Neosnovano je mnenje, da v Romuniji in na Bolgarskem zaoštrajo revoluciona gibanja zaradi nezavitega delavskega razreda. V obeh deželah je kmetski življenjski položaj naravno zaveden, in ko bo razvoj enkrat prišel, bo morda ta življenjski odigral važnejšo vlogo kot pa na Madžarskem.

Na Češkoslovaškem, kljub zelo razvitemu delavskemu razredu še ni pomembnejšega gibanja. Kakor hitro pa se bo to gibanje sprožilo, bo zavzelo že v najkrajšem času neprimerno večji obseg kot na Madžarskem.

Nihče ne more z gotovostjo vedeti za kakšno rešitev se bo odločila Moskva.

Zaenkrat igra dvoletno vlogo: se bese-dami priznava narodni komunizem, obenem pa ga pobija s tem, da se odreka svoje hegemonije in imperializma. Seveda lažljivo prikazuje svojo intervencijo kot »pomoč« in »zagotovitev« komunizma. Tudi ti izgovori igrajo določeno vlogo. Glavno gibanje Moskve pa je prepričev razpadanja komunističnega carstva, oziroma ohranitev vodilne vloge Sovjetske v svetovnem komunizmu. Temu cilju služi kot orodje in maska njene imperialistične politike celo narodni komunizem.

Z vsem tem pa se Moskva poglablja ne samo v zunanja, pač pa tudi notranja nasprotja.

Z vso gotovostjo lahko trdimo, da je vodstvo Sovjetske znotraj razcepljeno, in celo najreakcionarnejša in najbolj imperialistična, tako imenovana stalinistična struja ni odločna v svojih postopkih. Danes prevladuje njen vpliv posebno v odnoših do vzhodnoevropskih dežel. To pa ne pomeni, da druga struja zagovarja neodvisnost teh dežel. Razlika med obema je samo v izbiri metod: ali naj se poslužuje starih vojaško-policijskih, t. j. stalinističnih metod, ali naj preidejo na nove metode gospodarskega in političnega značaja. Poizkusi druge struje se še uve-

javljali v poljskem primeru, poizkusi druge v madžarskem primeru. Obe metodi pa sta neucinkoviti.

Kolebanja, dvoletnost, idejne in politične nasprotosti, uveljavljanje nekaj časa prvih, nekaj časa drugih metod, v vsakem primeru pa mrzlično vztrajanje na ohranitvi osvobodjenih postopkov, vse to odkriva razpoke v samih vrhovih Sovjetske. Nadaljnje izmenjave na vrhovih so zelo verjetne in bodo tudi ze o pomembne tako za Sovjetsko kot za ostali svet.

Nobenega dvoma tudi ni, da bo ostali svet — in to prvič od prihoda boljševikov na oblast — lahko neposredno in pozitivno vplival na smer teh sprememb.

Z vso to ali s popustljivostjo Moskvi bi se ta razvoj lahko zakasnil ali obrnil v drugo smer, t. j. na tega ni mogoče več ustaviti. Kriza ni za ena samo odlosov Moskve do sosednjih držav, pač pa za z-

Predavanje SPM

Slovenska prosvetna matica vabi na predavanje odv. dr. A. Siligoja, odc. in pokr. svetnika iz Gorice, v sredo 30. t. m. ob 20.30 v društvenih prostorih v ul. Machiavelli 22-II o zanimivi aktualni temi: »O VPRASANJU UZAKONITVE SLOVENSKEGA SOLSTVA«. Vljudno vabljeni prijatelji slovenske šole.

ODBOR

vladala kriza v samem komunističnem stroju. Tudi narodni komunizem je izraz in posledica te krize, je samo etaja v razkroju in zahajanju sodobnega komunizma.

V vsakem slučaju, ni mogoče več ustaviti borbe vzhodnoevropskih narodov po neodvisnosti, zelo težko pa bo ustaviti tudi njihovo borbo za svobodo. Poslopoma pa se obe borbi stapljata druga v drugo.

V kolikor bo svet pobijal moskovski imperializem in preprečil njegove vojne pustoševščine, se Moskva tudi v notranosti dežele ne bo mogla izogniti pomembnih notranjih preureditev.

Dogodki v eni komunistični deželi se neizogibno izražajo tudi v ostalih, kot občutijo bolečino istega telesa vsi organi. Kakor je jugoslovanski komunizem z odcepljenjem od Moskve izživel krizo v sovjetskem imperializmu, oziroma zarodek narodnih komunizmov, tako pomeni madžarska revolucija začetek konca komunizma na splošno.

Kakor ob vseh velikih zgodovinskih premikanjih, tako tudi madžarski borci za svobodo niso niti zaslužili, kakšno epohalno delo so pričeli.

Gotovo je, da bi bila njihova zmaga nemogoča brez nevidne enotnosti množice. Taka enotnost je verjetno do sedaj svet še ni doživel. Enotnost množice je bila tako velika, da živi človek pod vtisom, da vse to ni bila državljanska vojna in da so določeni razredi izbrisali z zemeljske površine tako, kakor da ga nikoli ni bilo.

Madžarski primer se vsekakor ne bo ponovil. Odprti je, po kateri bodo morale prejeti ali slej vse komunistične dežele. Rana, ki jo je povzročila madžarska revolucija komunizmu, se nikdar več ne bo zacelila! Vse zlobe in slabosti komunizma, pa naj jih sodimo kot gonila svetovnega komunizma ali kot določeni sistem za trpinčenje ljudi, so se osredotočile na madžarskih tleh kot ognjena rana, prerezana z rokami madžarskega naroda.

Nisem prepričan, da je od usode te revolucije odvisna usoda komunizma in sveta.

V vsakem primeru čakajo svetovni komunizem burni dnevi in nepremostljive težkoče, pred narodi Vzhodne Evrope pa čakajo junaške borbe za svobodo in neodvisnost.

MILOVAN DJILAS

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO

vabi na

VI. VELIKI DOBRODELNI PLES

ki bo v soboto 9. februarja 1957 ob 22. uri
v HOTELU „EXCELSIOR PALACE“

VSTOP IZKLJUČNO Z VABILOM, KI GA LAHKO DVIGNETE NA
SEDEŽU S D D V ULICI MACHIAVELLI 22-II OD 16. DO 18. URE,
KJER SE SPREJEMA TUDI REZERVIRANJE MIZ.

lo previden in čakal na svojo uro. Mosko pa je seveda o vsem takoj obvestil.

Jugoslovanska samozavest

Stalin je odpoklical iz Beograda svoje vojaške svetovalece. Za utemeljitev je poslal osem strani dolgo pismo, ki sta ga podpisala Stalin in Molotov. Pismo je bilo prava nora filipika. Pismo je kar mrgolelo najostrejših očitkov. Tito uganja socialdemokratsko politiko. Tito je diktator. Beograd kleveta zmagovalno sovjetsko armado. Tito ni prežet duha razrednega boja in drži v ljudsko frontaštvo. Stalin zahteva samokritiko, odklon od pogrešnega kurza in — podvrženost.

Tito pa se ni pustil oplasti, čeprav je Stalin svoje pismo zaključil z grožnjo: »Smatramo kariero Leona Trockija kot zadostno poučeno.« Trockijev politična kariera je bila zaključena tako, da so ga l. 1940 po naročilu Stalina pobili s hribo-laskim krampom!

Pisмени odgovor jugoslovanskega Centralnega komiteja je bil pismu primeren. Sicer vlijuden po tonu, vendar v stvari nepopustljiv. Tito je zagnal rokavico svojemu gospodu in mojstru. V njegovem odgovoru ni bilo sledu o podvrženosti. Zahteval je sodne postopke proti sovjetskim vojakom, ki so se po mnogih jugoslovanskih predelih sramotno obnašali. Sovjetskemu generalnemu štabu je predložil račun teh sramotnih dejanj: 1219 posilstev, 111 posilstev z umorom in 1204 roparskih napadov.

Stalin je besnel. Razumel je, da je beograjski maršal odkročil z njegovega začaranega kroga. Zato se je odločil za zadnji udarec. V Bukarešti je Stalin sklical Kominform. Leta 1947 na novo ustanovlje-

no Kominterno. Mogočno mednarodno komunistično svetovno sodišče se je sestalo. Sovjetsko delegacijo so vodili Zdanov, Malenkov in Suslov, bolgarsko pa Kostov in Cervenkov, Romuni so poslali Gheorghiuja Deja in Anu Paukerjevo. Madžarsko so zastopali: Rakosi, Farkas in Geroc, sami ubijalci in morilci, ki se jih celo Kadarjeva vlada sramuje. Mnogi so se čudili, da nista bila prisotna Gomulka in stari mojster Kominterne, Dimitrov.

Tako so na Vidov dan, 28. junija 1948, proglasili sodbo Kominforma: »Informacijski urad ugotavlja, da je vodstvo jugoslovanske partije v najnovejšem času zavzelo nekorektno zadržanje v glavnih vprašanjih notranje in zunanje politike... Informacijski urad ne dvomi, da je v jugoslovanski partiji še dovolj zdravih elementov, ki so lojalni nasproti komunizmu-leninizmu, nasproti mednarodnim izročilom jugoslovanske komunistične partije in nasproti združenim socialističnim frontam. Njihova naloga je, da sedanje voditelje prisilijo, da svoje pogreške javno in častno priznajo...«

Hruščev je v svojem tajnem govoru dne 25. februarja 1956 povedal, da je Stalin takrat izjavil: »Samo mezinke stiskam, pa Tita ne bo več.« Niti grozeča stisnjena pest vsega svetovnega komunizma pa ni spravila beograjskega diktatorja na kolena! Tito je ves jugoslovanski Politbiro spetno spjel na svojo stran. Edinega Stalinovega zaupnika Zujeviča je že pred tem izključil iz partije in poslal v ječo. Tito je dokazal, da v borbi za oblast prav tako ne pozna šale kot Stalin. Politbiro je imel zaseboj, kako pa se bodo držali jugoslovanski komunisti nad prokletstvom svojega podčlana? To je bilo odločilno vprašanje.

Tito se je odločil, da potiplje za žilico, ki je bila vedno gonilo vsakega upora: nacionalizem. Čeprav izgleda nesmiselno, je vendar Tita rešil jugoslovanski nacionalizem. To pa se je zgodilo takole: Tito je objavil vse moskovske obtožbe — Sovjeti so mu poslali še dva ukora — in je posebno poudaril tista mesta obtožbe, s katerimi je Stalin izževal jugoslovansko narodno zavest. Stalin je pogrešil, ko je v nekem svojem pismu smiselil jugoslovansko armado in partizane. Odrakal jim je za sluge za zmago nad Hitlerjem. Nekaj podobnega ne prenese noben Jugoslovane. Tito je to Stalinovo pogreško izkoristil in prižgal narodnokomunistični plamenček, ki je mogočno vzplamtel na partijskem kongresu, ki ga je sklical z vso naglico. Od 2323 članov komunističnega kongresa, je 2318 članov glasovalo za zapuščeno. V bučnih demonstracijah so maršali slavili kot junaka in zaščitnika jugoslovanske svobode.

S tem je prejel Tito o jugoslovanskih komunistov pooblastilo, da se postavi po robu papežu v Moskvi. To je bil prvi odpad komunističnega satelita od Moskve.

Stalinov veliki poraz

Kdor zasleduje zgodovino tega preloma z današnjega zornega kota, bo moral ugotoviti, da je bil Stalin l. 1948 postavljen pred ista vprašanja kakor so postavljene danes njegovi dediči v Budimpešti in Varšavi: spraviti kľofuto ali jo vrniti v dvojno porčijo? Spraviti kľofuto bi pomenilo izbirati nove oblike gospodovanja nad obrobniimi deželami komunističnega carstva, nekatere dežele morda celo izpuščati iz kľofutskih kľofutov in jih zgraditi kot nekaka nevtralna področja. To

pa niso bili načrti, s katerimi bi se ukvarjal stari tiran v Kremlju. Kar je ta enkrat držav v kľofuti, tega ni več izpuštil.

Večkrat so se pojavila vprašanja, zakaj ni Stalin pustil Tita enostavno pobiti ali zakaj ni vdril v Jugoslavijo. Proti vojaški intervenciji so govorili praktični razlogi. Stalin se je zavedal, da je Hitler le z največjimi napori in s 30 divizijami komaj držal deželo, ki nudi toliko privlačnosti za partizansko bojevanje.

Umor Tita pa bi ne bila nobena rešitev v smislu stalinizma. Kaj bi pomagal umor tega razkolnika, dokler ga ne spravi ob ves kredit, dokler ne steče skozi vrsto šib ponizanja in predvsem samoočtožbe in kesanja? Sele, če bi Tito opravil vse te postopke komunistične izpovedi, kesanja in pokore, šele potem bi ga lahko brez nevarnosti odstranil kot izdajalca, ki je vse priznal. Če bi ga umorili pred tem, bi ga povišal za mučneca, za junaka vseh tistih, ki so trpeli pod kľofutsko knuto.

Ob samem začetku spora je Stalin gotovo nameraval Tita speljati na svoje oblastno področje, ga aretirati in obsoditi. Tita pa ni šel v past.

Tako so bila potrebna druga sredstva, da se napad reformatorja onesposobi in resno ogražanje Stalinovega gospodovanja nevtralizira. Razkolnika je treba pred vsem svetom osramotiti kot izdajalca, kot umazanega, kupljenega agenta. Ista obsodba pa mora zadeti vse tiste, ki držijo z njim, ali ki bi morda jutri z njim glašali. Kot vzporedbo starega pregovora proti papežu Aleksandru Borghji: »Qui mange du pape en meurt, je Kremelj našel pregovor: Kdor uživa titovstvo, bo umr-

ACEGAT na razpotju?

Razpravi se o proračunu občinskega podjetja ACEGAT in je pričakovati, da bo razprava 25. t. m. zaključena. Na petkovski seji 18. t. m. sta govorila komunisti ing. Weiss in predstavnik Slovenske liste dr. Josip Agneletto.

Govor dr. Agneletta prinašamo v celoti z ozirom na njegovo važnost, ker je pokazal na vzroke, ki so krivi današnje težke krize tega velikega mestnega podjetja, čigar naprave predstavljajo vrednost 17 milijard 658 milijonov lir.

ACEGAT je trgovsko-industrijsko podjetje, ki je v teku let postalo občinsko z vsemi štirimi oddelki: voda, plin, elektrika in prevozna sredstva. Kot trgovsko podjetje se upravlja po gospodarskih in finančnih načelih zasebnih trgovskih podjetij, ki imajo namen dobičkonosnosti.

Tržaško občinsko podjetje je postalo po letu 1953 pasivno; dohodki ne krijejo več izdatkov. Iz tega sledi ne samo, da občina ne prejema ničesar, pač pa mora kriti primanjkljaj ACEGAT-a, ker je občinsko podjetje.

Je torej dolžnost občinskega sveta, da upravo temeljito prouči, da ugotovi izvirne primanjkljaje in poiskane sredstva za izboljšanje.

Prejemki so se od leta 1953 do leta 1957 postopno višali od 4 milijarde 542.198.000 na 5 milijard 379.000.000, t. j. za 837 milijonov v petih letih; izdatki pa od 4 milijarde 542.124.000 na 6 milijard 458.000.000, to je za 1 milijard 916.000.000 lir. Pasivna razlika med zvišanjem izdatkov in prejemkov je 1 milijarda 79.000.000 lir.

V letu 1954 predstavlja zvišanje izdatkov za 694 milijonov v primerjavi z zvišanjem prejemkov za 116 milijonov, prvi veliki deficit za 578 milijonov lir. Tega je povzročila uveljavitev gospodarskega postopka na vse osebje v enaki meri, za osebje električnega oddelka, katerega podpira država, delovna pogodba, odobrena po občinskem svetu s povišanjem izdatkov za 165 milijonov in za vključitvijo obnovitvenega sklada, ki znaša 295 milijonov lir za nova dela, ker ni bilo posojilo ene milijarde lir, tako da sta obe vsoti dali nov izdatek v znesku 460 milijonov lir.

Upravna komisija trdi, da je primanjkljaj podjetja pripisovati na eni strani povišku stroškov za osebje, povišku cen za nabavo (plin pri ILVI), povišku cene premoga za pridobivanje plina, povišku pasivnih obresti, povišku stroškov mehano-grafičnega centra, povišku stroškov na telefon, pasivni najemni in menzi podjetja, na drugi strani pa je pripisovati primanjkljaj omejitvi tarif političnih cen že od leta 1953. Politične cene sestavljajo ne samo negativen, ampak tudi razkrojalec faktor in ga je treba na vsak način opustiti, če hočemo preprečiti, da ne okuži vsega podjetja. Le po zdravih ekonomskih in finančnih načelih uprave — stoliko ti dam, kolikor mi daš — se lahko ohrani zdrava gospodarska podjetja, naj bodo te v zasebnih ali pa v javnih rokah.

Ce objektivno preiščemo asine ira et studio in brez predsodkov položaj A.C.E.G.A.T.-a, pridemo do zaključka, da so politične cene glavni vzrok današnje krize podjetja.

Toda obstojajo še drugi vzroki. Plače osebja ACEGAT-a niso pretirane, če jih primerjamo s plačami, ki jih prejemajo enake kategorije drugih mest, toda za našo življenjsko raven so prejemki, ki jih na splošno v Trstu delavci prejema, javni in zasebni uradniki, da ne govorimo o ladjedelnicah, so prejemki osebja A.C.E.G.A.T.-a zadovoljivi, ker presegajo prejemke katerekoli enake kategorije v Trstu. Naj zadostuje, da omenimo, da so se stroški za osebje ACEGAT-a od leta 1950 povišali za 70 odstotkov, t. j. 1.986.000.000

lir na 3 milijarde 375 milijonov lir in znašajo za leto 1957:

za 678 uradnikov:

plače	835.500.000 lir
socialno zavarovanje	377.700.000 »
obleke	3.900.000 »

skupno 1.217.100.000 lir

za 1782 delavcev:

mezde	1.472.900.000 lir
socialno zavarovanje	663.900.000 »
in drugi prispevki	22.000.000 »
obleke	22.000.000 »

skupno 2.158.800.000 lir

Leta 1956 so znašali ti stroški 3 milijarde 140.100.000 lir s poviškom za 1.957 na 235.800.000 lir ne glede na odpravnine, penzije itd.

Priznam, da ni mogoče spremeniti od danes do jutri tega gospodarskega postopka za osebje ACEGAT-a vprico obstoječih pogodb in pravic. Zato predlagam, naj bi se ta postopek še izboljšal pri današnjem gospodarskem položaju tržaške občine. Če pa se stanje ne bo izboljšalo, kako bo prišlo do izboljšanja podjetja ACEGAT-a.

Nadaljnji faktor, katerega moramo obravnavati, je število upravnega osebja in uradništva. Splošno prepričanje je, da je število omenjenega osebja preveliko, zaradi tega bi bilo treba poiskati nove zaposlitve za del tega osebja, tako da bi se breme plač in medzmenjšalo. To bi se lahko doseglo, če bi Trst začel boljše življenje z donosno zaposlitvijo vseh svojih sinov. S tem, da sem omenil preoblike o-

sebjah, nočem ničesar očitati osebju samemu, toda kadar se razpravlja o vzrokih težkega postopnega primanjkljaja podjetja in se skuša o njej pripomočki k izboljšanju, je treba nastopiti odločno, objektivno in pogumno tudi za probleme, ki se nam zdijo na prvi pogled nevažni, sovražni in prav nič prikljudni.

Proti povišanju tarif se upira vse ljudstvo, zlasti pa delavski sloj, in splošna želja je, naj bi se ohranile politične cene. Ta odpor je razumljiv in upravičen zaradi gospodarske krize v Trstu.

Kot sem že zgoraj omenil, mora Trst kategorično nadomestiti politične cene z ekonomskimi, za posamezne usluge, če hoče spraviti podjetje ACEGAT na ugoden položaj, kajti trgovsko-industrijsko podjetje, četudi občinsko, mora uporabljati cene, ki jih narekujejo proizvodni stroški. S tem se seveda nekoliko poveča breme ljudstvu. Da bi se pa to breme kar najbolj zmanjšalo, je treba dati ljudstvu protidajatev. Kakšna pa naj bi bila ta protidajatev? To je vprašanje, katerega mora rešiti upravni svet. Morda pa obstoja rešitev v novi upravni komisiji podjetja ACEGAT-a, katero naj bi sestavljali le izkušeni tehniki.

Prepričan sem, da je najboljša rešitev prosta cone. Ustanovitev proste cone pa ni odvisna od tega občinskega sveta, ki pa je kljub temu dolžan in pooblaščen, da zahteva ustanovitev te proste cone.

Toda naj bo odločitev občinskega sveta kakršnakoli, je treba podjetje A.C.E.G.A.T.-a ekonomsko dvigniti, tako da bo lahko uspevalo s lastnimi prejemki.

Moj glas bo torej odvisen od globalne razprave.

Onemogla psotka - edini protargument

Ko sem v predzadnji »Demokraciji« kritično premočrtil položaj nespornega taboja po razslu skupne komunistične fronte leta 1948 in se pri tem osredotočil na oni, demokratični in katoliški Slovence na nevarnejši pojav, ki ga miho označujemo s izrazom sopotništvo, sem od prizadete strani pričakoval nekaj več kot pa samo golo psotko. Izkušnja je pokazala, da sem se motil. Novopečeni tovariš D.L. je v Besednjakovem lističu kot kak pristni madžarski Kadar. Vsa dejstva, katerim je bila priča zadnja leta vsa slovenska javnost na Goriškem in Tržaškem in ki sta jih »Demokracija« in »Katoliški glas« sproti prikazovala, je mož zlezleze previdnosti nespretno pokril s »pocestnim pobalnikom« v pobožni želji, da se bodočim neprijetnostim vsaj za nekaj časa izogne. Tu mi moram priznati povedati, da se je odločno zmotil. Sicer pa po d'mo po vrsti, ki jo je določil kriptokomunistični pisar sam:

1. s ponosom odločno izjavljam, da je za vsakega nepodkupljivega antikomunističnega komunistična ali sopotniška psotka nedvomno čast, ker bi me bilo javno in g oboko sram, če bi me oni hvallili;

2. nosilci »krščansko-socialnih« idej v Sloveniji a la Kocbek, kakršne previdno oznanja »Novi list«, so komunističnemu podjetju pomagali uprizoriti najstrašnejšo morio v slovenski zgodovini in postali tako tudi sami skrivni pobalci ev lastnega naroda;

3. ne samo, da ni o teh morijah in neštetih hudodelstvih komunistov med vojno in po njej objektivna »Novi list« nikdar razpravljal, temveč je proslavo ob desetletnici pokola slovenskih domobrancev in drugih tisočev nedolžnih ljudi, ki so jo goriški Slovenci organizirali l. 1955 v Gorici, napadel;

4. »otipljiv znak« Novega lista ni v njegovih idejah, ampak v tem, da lahko berejo tudi brezplačno, okoliščina, ki je bila že večkrat predmet javnega spraševanja, pa je dosledno ostala skrivnost;

5. svariti ljudi pred zakamufilirano komunistično infiltracijo se ne pravi »zlati« golde gno'a na čast tolikih oseb, ampak zavzeti do neke strdančice, omizla ali skupinice, ki se ni nikdar javno opredelila, določeno javno stališče, kar je vselej javno storila vsaka demokratična stranka. In za zaključek se kratak odgovor na vprašanje, ki vsakega komunističnega petokolonca najbolj žuli, namreč zakaj se članek ne »podpiše« s polnim imenom?

Ker bomo sčasoma skušali javno razvozlati še marsikatero »tajnost«, bo Kraševac ali »Kraševac« (uvoženi ali neuvoženi) svoj polni podpis odložil na čas, ko bo komunistem pokojen. Preskrbeti komurkoli komunistični »honorar« proti svoji volji, se pravi s komunistično petokolonno indirektno sodelovati, kar ni niti krščansko, niti socialno...

Kar se pa »pocestnega pobalnika« tiče, pripominjam, da sem z naslovom iskreno zadovoljen, ker vem, kdo mi ga je nadel. Sicer pa postanem — kot rečeno — za vse življenje neprimeren, raje resnični pocestni pobalnik kot komunistični sopotnik in zaveznik. ... Kraševac

Pod podobnim naslovom smo prejeli iz Gorice še en odgovor:

Novolistarski D.L. je na članek v »Demokraciji« z dne 4. t. m. pod naslovom »Novoletni politični obračuni« odgovoril pač tako, kot je to navada pri njegovih vzornikih in zaveznikih, komunistih.

Pravica in celo moralna dolžnost vsakega podrejenca je, da svojega gospodarja brani in zagovarja; med demokratičnim svetom pa na očite brani s protidokazi, v fašističnem, nacističnem in ko-

munističnem svetu pa s pištolo ali pa s psotko. Protidokaz gospoda D.L. je »Pocestni pobalnik«. To je najbrž tudi ves umski zaklad, s katerim je lahko postregel v obrambo svojega gospodarja. Je pa le nekoliko prenesen in prepoceni.

Nekaj goriških čitateljev »Demokracije« pa bi predvsem želelo konkretnih odgovorov na nekaj konkretnih vprašanj, ki jih obravnava prav kraševcev članek:

1) Ali je ali ni dr. Besednjak razbil SKSZ; ali je ali ni s svojimi spletkami skregal člane te organizacije med seboj in iskal pri tem celo sodno zaščito?

2) Ali je ali ni urednik »Novega lista« bivši domobranec?

3) Ali je ali ni dr. Besednjak v vsemih silah pripomogel pri volitvah l. 1952 k povezavi titovcev z demokratičnimi Slovenci, nato pa jih poskušal izigravati v korist titovcev?

4) Ali so se ali se niso pri volitvah l. 1956 novolistarji na podeželju povezali s komunisti in šli ramo ob ramo »reševati« slovensko obalo; ali je ali ni dr. Besednjak ponujal svoje kandidate neslovenski in neodvisni listi in ali je ali ni po polomu te liste pozival demokratične Slovence — in to zadnji trenutke pred volitvami, da bi preprečili razkrinkanje svoje spletke — naj »strmoglavišo« predsednika SDZ in SKS ter glasujejo za kandidate, ki jih je on izbral?

To so vsaj l. 3. in 4. zgodovinska narodno-politična vprašanja, ki jih ni mogoče pokopati s psotko »cestnega pobalnika«. Zato je mogoče na ta vprašanja med demokratičnimi ljudmi odgovoriti s protidokazi ali pa molčati. Vsaka tretja pot je pot obojevalcev in zagovornikov političnega nasilja.

Glede očitane zapletitosti — za sodbo o resnici ali laži so zna de'anja, ne va zapisnikarji — bi ponovil samo to, kar je »Demokracija« že večkrat povedala, da bodo namreč njeni dopisniki s polnim imenom in pristikom podpisovali svoja politična razmotrivanja takrat, ko bo zavladala popolna gotovost, da urednikov in dopisnikov »Demokracije« komunisti, zavezniki novolistarjev, ne bodo več mogli ugrabljati. Verjetno tudi takrat, ko bo v njenem uredništvu zopet sedel pri najboljšem zdravju njen prvi urednik g. Slavko Uršič.

Ta imena ne bodo ostala večno anonimna, o tem naj bo g. D.L. kar prepričan. Takrat — in ta čas ni več tako daleč — bi mu bilo verjetno ljubše, če bi odšla za vedno v pozabo. Goričan

VESTI IZ NABREŽINE

V nedeljo 13. t. m. so gostovali v naši dvorani mladi igralci »Slovenskega odra« iz Trsta. Podali so nam veseligr v treh dejanjih »Večer belih vrtnica«, ki jo je spisal M. Jeras.

Prav razveselili smo se tega dogodka, saj so pri nas tako redko take kulturne prireditve. V nekdanjih časih smo se tudi sami malo več zanimali za kulturno delovanje, a žalibog vlada sedaj pri nas splošno mrtvilo.

Igralci so nam podali igro res lepo ter smo bili vsi udeleženci prav zadovoljni. Udeležba je bila prav lepa, saj je bila dvorana popolnoma zasedena.

Hvaležni smo »Slovenskemu odru« za to prireditev ter pričakujemo, da se bo prav v kratkem vrnil.

Zasedanje občinskega sveta

Občinski svet naše občine je spet začel s svojim zasedanjem. Na seji, ki se je vršila pretekli petek, je najprej sprejel resolucijo o krivičnem zakonskem osnutku

TRŽAŠKI PREPIHI

Restalinizacija tržaške KP

V Vidaliu — to je treba priznati — tiči kar obilna porcija iskrenosti, ki je ogromnemu številu njegovih vrhunskega tovarišev s titovi vred — španska vas. V nedeljo so naši komunisti zopet našli prilžnost, da zbornajo skupaj svojo »gmanj« na proslavo 36. obletnice ustanovitve KP. Režiserji komunističnih parad so povsod na svetu izredno spretni. Ovirki preteklosti in rožine cenenih junaštev zabelijo se tako pokvarjene štrklje. In štrklji današnje KP so pri nas in posebn v notranjosti Italije že skoraj neprevajljivi.

Orehi komunističnih razumnikov so deloma izginili, deloma pa spletnili. Mnogi uredniki komunističnega in sopotniškega tiska, ki so predstavljali sok komunističnih štrkljev, so se po madžarskih dogodkih posušili. Celo poklicni partijski s stalno mesečno plačo so se skujali. Sama moka, ki jo predstavlja komunistična baza, se je skisala. Vse te kuharske nadloge morda ne veljajo toliko za Tržaško ozemlje — pri nas tudi komunisti niso junaki, pač pa več ali manj oportunisti — kakor na splošno za Italijo.

Pred nekaj dnevi je sam Amendola, ki vodi registre in karakteristike italijanskih partijcev, z vsemi običajnimi komunističnimi statističnimi »popravki« priznal, da je en milijon 450 tisoč članov obnovilo partijske izkaznice, kar bi pomenilo, da je partija izgubila 600 tisoč članov.

V takem vzdušju in s takimi kuharskimi težavami je moral Vittorio Vidali v nedeljo beliti svoje komunistične štrklje. Vittorio Vidali je konservativec do skrajnosti. To je dokazal že ob drugem obglavljenju Stalina, ki ga je pred skoraj

enm letom opravil Nikita Hruščev na XX. kongresu partije v Moskvi. Vidali se je takrat oglašil sicer zelo kasno. Nekaj mesecev je prevladovala, kako so potekalo divje prerivanje za oblast v Kremlju. Končno mu je premenen revolucio-narni nos povedal, da je Hruščev zmagal — Prova zmagal. Medtem ko so se togliatti in ostala vrhunska ekipa KP do-brkale oče smukali okrog novega potentata svetovnega komunizma, je Vidali sicer zatajeno, vendar pa očitno obaal Hruščeva razkrita. Destalinizacija je bila zgolj trenutna propagandna potegavščina lunastega Hruščeva, ki pa je naglo izpuhtela, vsaj za Vidaliu.

V nedeljo je torej Vittorio Vidali v Trstu odprl restalinizacijo. Povedal je, da tržaški komunisti nima o vzrokov, da bi želeli svojo vest, to zato, ker so pogrešili mnogo manj od ostalih komunističnih grešnikov.

V osmih od deset primerov, je dejal Vidali, je Stalin postopal pravilno, in samo v dveh od deset primerov je pogrešil. »Počastmo torej velikega firer a in preučavamo pogreške, da jih ne bomo ponovili in s tem izboljšali svojo pot.«

Preprost odstotni račun bi nam po Vidalijevem obrazu zadnje nedelje točno povedal, kako izgleda pot v italijanski socializem po Vidalijevih zamislih:

Povprečno je bilo pod Stainom po zaporih in na prisilnem delu v Sovjetski 15 milijonov sovjetskih podanikov, t. j. 7,5 odstotkov prebivalstva. Po Vidaliu jih je bilo 20 od sto preveč, t. j. 1,5 odstotkov, pravilno bi jih moralo biti torej 6 od sto. Po tem pravilu bo torej pri morebitnem uresničenju italijanske poti v socializem v zaporih in na prisilnem delu povprečno po 3 milijone članov. Trzacevov pa 18.800. Skoraj toliko, kolikor jih je nezaposlenih. Tako bi bila nezaposlenost odpravljena.

Iz političnih vzrokov so boljševiki pobili v 39 letih svoje stališevladavke okrog 25 milijonov sovjetskih podanikov ali 641.000 na leto ali okrog 3 od tisoč od celotnega prebivalstva, 20 odstotkov manj, če 2,8 od tisoč. Na leto bi torej v Italiji »socialistična« vladavina tipo Stalina likvidirala iz političnih razlogov po 150.000 Italijanov, oziroma po 760 Tržčanov.

S podobnimi računi bi lahko nadaljevali in tudi izračunali, kdaj bi prišel sleherni Tržčan v zapor ali na prisilno delo, oziroma kdaj bi ga likvidirali.

Tudi s takimi »bilancami« bi se morali resno pozabavati tržaški komunisti in njihovi sopotniki.

Literarni večer SKR

Slovenski kulturni klub, ki ga sestavlja skoraj samo mladi ljudje, je priredil v soboto 12. januarja v svojih prostorih v ul. Trento 2 že četrti glasbeno-literarni večer. Na tem večeru sta brali svoji deli Diomira Fabjan in L. da Debelli. Pri klavirju sta ju spremljali Vijočica Fondu in Elda Prelec.

»Toliko zvezd« Diomira Fabjanove je črtica, polna življenjske sile in temeljitega poznanja človeške duše. Mlada pisateljica opisuje notranje boje, ki jih ima učiteljica, ko si želi otroka.

»Življenjska izkušnja« Lide Debelli je slika iz moderne sveta, zajeta in podana na dokaj spreten način.

Slovenski kulturni klub tudi na tem področju dokazuje svojo življenjskost. Njegova pot vodi navzgor, in vsak demokratični Slovenec se lahko tega samo vesel.

DAROVI: V prijetni družbi so nebrali L 550 za SDD.

Odgovorni urednik:
Prof. Dr. ANTON DABINOVIC
Tiskarna Adria, d. d., v Trstu

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE

ZA TRZASKO OZEMLJE

V soboto 26. t. m. ob 20.30 v dvorani na stadionu »Prvi maja«, Vrdelska cesta 7
v nedeljo 27. t. m. ob 16.30 v Prosvetnem domu

na OPCINAH
v torek 29. t. m. ob 20.30 v kinodvorani v SKEDNJU
JOHN PATRICK

Vroča kri

komedija v petih slikah

Kramljanje o gledališču

(Nadaljevanje s 3. strani)

Igralcev in igrajk, ki ga izraza ploskanje, to je gotovo najlepši trenutek v gledališču. Tega ne more nadomestiti nobena kinematografska predstava. In če je bila igra v resnici dovršena, nekaj izrednega potem je tu zarojena iskrena ljubezen do igralcev, ki povezuje vsa srca med seboj. V tem trenutku odpadejo vse strankarske pregrade, vsi ideološki predsodki, vsa splošna in osebna nasprotovanja. Vsa domovina se strne v eno samo celoto, ponosa in samozvesti. To velja za vse ljudi dobre srca in plemenite duše. Res je, opazil boš tudi v tej splošni razigranosti nekaj trpkih, krutih obrazov, ki tudi s prisiljenim nasmehom ne prikrivajo svoje partijskega »dostranstva«. To pa so vedno redkejši primeri, zlasti odkar tudi aktivisti igrajo šah po buržujskih kavarnah.

ZAKLJUČEK

Zadnji trenutek uspelega gledališkega večera ostaja nepozaben duševni užitek tudi za daljšo dobo, zato se mu kulturni človek gotovo ne bo odrekel zaradi političnih predsodkov, posebno če se gledališka uprava zaveda kvarnosti tendencioznih uprizoritev, ki so bile v preteklosti na žalost tudi pri nas v modi.

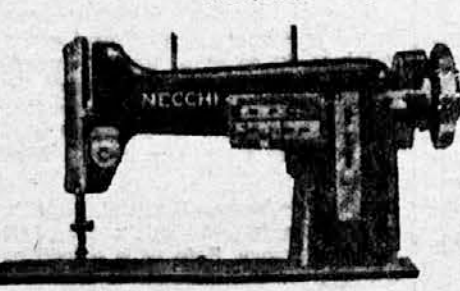
To bi bilo nekaj pripomb k razmotirvanjem režiserja g. Babiča o gledaliških obiskih svobodnih ljudi. Svobodni ljudje si ne obešajo nagobčnikov, si ne mašije uhlejev in ne skrivajo pogledov. Svobodni ljudje ločijo pesnico od lulike. Slovenci se ne bodo odrekli kulturnim vrelcem, dokler bo iz njih pritekala čista studenčnica umetnosti.

IV.

NECCHI B. U. Superno a automatica

je šivalni stroj, ki uživa popolno zaupanje in z neomejeno dobo jamstva. Prodaja na 24-mesečna obročna odplačila in tudi z odkupom starih strojev katerekoli znamke. Z nakupom stroja si pridobite pravico na brezplačni tečaj za vezanje.

NECCHI „ESPERIA“ v omarici stane 62.000 lir
Siva, krpa in plete moderne vezanine.

Koncesionirana trgovina:

TULLIO NATALE

TRST, ul. Battisti 12, tel. 365-33

TRZIC, Corso del Popolo 28, tel. 2772

MILJE, Calle Tiepolo 6

CERVIGNANO, Piazza Unità 17, tel. 217